

Adierazpenak

58. a

BATERAKO AITORPENA, EUSKALTZAINDIA, INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS ETA REAL ACADEMIA GALEGA ERAKUNDEEN ARTEAN EGINA¹

Berriz ere sortu da eztabaida publikoa hizkuntzek hezkuntza sisteman duten presentziaren gainean. Eztabaida hori argitzen laguntzeko, Euskaltzaindia, Institut d'Estudis Catalans eta Real Academia Galega erakundeek, bakoitzak ordezkatzan duen hizkuntza defendatu eta sustatzeko ofizialki onartuta dituzten arduen jabe direlarik, erabaki dute honako adierazpen hau jendaurrean zabaltzea:

Autonomia printzipioarekin bat etorritz, gure aburuz, berezko hizkuntza era ofizialean onartua duten erkidegoen hezkuntza-sistemaren hizkuntza-araudia erkide horietako bakoitzaren eskumen eksklusiboa dela.

Hizkuntza-araudi horrek ahalbidetu behar du gure hizkuntzetako bakoitzean eta gaztelanian gaitasun oso eta berdina izatea. Ikerlan eta ebaluazio fidagarriek, bai eta katalana, euskara edo galegoa berezko hizkuntza duten autonomia erkidegoetan egin diren askotariko esperientziek frogatu dutenez, hizkuntza horien etorkizuna normaltasunez ziurtatu nahi bada, katalanak, euskarak eta galegoak presentzia sendoa behar dutela hezkuntza-sisteman eta horrek ez diola orain arte inolako galerarik ekarri gaztelaniaren jakintzari, ezta hemendik aurrera ekarriko ere. Aipatutako erkidegoetako bakoitzaren lege-araudiak ezartzen du ikasleek eza-gutu behar dituztela gaztelania eta dena delako erkidegoan dagoen hizkuntza berekia derrigorrezko irakaskuntzaren bukaeran. Gaztelaniari dagokionez, hura jakiteko helburua osoki bermatuta dago aplikatu diren askotariko hizkuntza-ereduetan. Aitzitik, hizkuntza-eredu horiek guztiak ez dira eraginkorrak izan katalana, euskara eta galegoaren jakintza bermatzeko.

Euskaltzaindia, Institut d'Estudis Catalans eta Real Academia Galega erakundeak, zein bere hizkuntzari dagozkion gaietan, botere publikoen erakunde aholku-emaile ofizialtzat onartuta daude. Hartara, galdatzen dute estatuko erakundeek haiei kontsulta egitea eta adierazten dute, orobat, haien esanetara daudela.

¹ Adierazpena euskaraz, katalanez eta galegoz kaleratu zen. Hemen euskarazkoa argitaratu dugu.

Hartara, nahi genuke eztabaida publiko informatu eta arrazoizko baten parte izatea, estatu espainiarreko hizkuntza-erkidegoen eta hizkuntzen artean elkarri begirunea izateko eta haien arteko bizikidetza errazteko. Izan ere, estatu espainiarrak hizkuntza-aniztasuna gorde eta sustatu beharreko aberastasun moduan hartu beharko luke, ez ezabatu beharreko arazo moduan.

Euskaltzaindiaren Zuzendaritzak onartua, 2021-II-09an.

59.a

IRUÑEKO HAUR ESKOLETAN EUSKARAZKO ESKAINTZA
AREAGOTZEKO ESKAERA²

María Chivite Navascués andrea
Nafarroako Gobernuko lehendakaria

Bilbon, 2021eko otsailaren 19an

Lehendakari agurgarria:

Euskaltzaindiak, euskararen akademia den aldetik, xede nagusizat ditu euskara zaintzea, ikertzea eta arautzea, bai eta herritarren hizkuntza-eskubideak zaintzea ere. Hartara, Euskarari buruzko 18/1986 Foru Legeak dioen bezala, nafar guztiek dute euskara ikasteko eta erabiltzeko eskubidea.

Azken 35 urteotako irakaskuntzan izan dugun ibilbideak garbi erakutsi digu D izeneko murgiltze-eredua dela benetan euskal hitzun berriak sortzeko bide bakarra. Gainerako hizkuntza-ereduek euskarara hurbiltzeko balio dute, baina ez dira eraginkorrak euskararen jakintza osoa bermatzeko. Horixe adierazi dugu berriki elkarrekin Institut d'Estudis Catalans-ek, Real Academia Galegak eta Euskaltzaindiak.

Horrexegatik, kezka larria sortzen digu Iruñeko haur eskoletako euskarazko murgiltze-ereduaren eskaintza urriak, hiriko gurasoen egungo eskaeretatik oso urrun egoteaz gain, ez baitiolako inola ere erantzuten Lehen eta Bigarren Hezkuntzako mailetan lehendik dagoen eskariari.

Euskararekiko duzun sentzibilitatea ezaguturik eta Nafarroako Gobernuak gai horretan daukan erantzukizuna gogoan izanik, ahaleginik handiena egin dezazula eskatzen dizugu euskarazko haur eskolen eskaintza areagotzeko Iruñean, hiri-buruko alde gehiagotan eta haurren bizilekutik ahalik eta hurbilen egon daitezen.

Euskararen gaietarako erakunde aholku emaile ofiziala den Akademia honetako Zuzendaritzak, gutun honen bidez, egiteko horietan lankidetza hertsia eskaintzen dio Nafarroako Gobernuari.

Adeitasunez,
Andres Urrutia
Euskaltzainburua

2 Eskaera hau euskaraz eta gaztelaniaz egin zen. Hemen euskarazkoa argitaratzen dugu.

EUSKALTZAINDIARENTZAT AURRERAPAUSOA DA FRANTZIAKO
ASANBLEA NAZIONALAK ONARTU BERRI DUEN HIZKUNTZA
GUTXITUEN ALDEKO LEGEA³

Era berean, kezka ikusten ditu Frantziako gobernuak prozesuan erakutsi duen jarrera hertsia eta, ildo beretik, Eskualdeko Hizkuntzen Ondarea Babesteari eta Sustatzeari buruzko Legearen kontra Frantziako Asanblea Nazionalako hiruretan hogei diputatuk, Frantziako Kontseilu Konstituzionalean, aurkeztutako helegitea.

Eskualdeko Hizkuntzen Ondarea Babesteari eta Sustatzeari buruzko Legea 2021eko apirilaren 8an onartu du Frantziako Asanblea Nazionalak, Senatuak 2020ko abenduan onartu ondotik. Lege horrek eraberritu du orain dela hiruretan hogeita hamar urtetik hona indarrean egon den bidea.

Euskaltzaindiaren aburuz, onartutako legea urrats garrantzitsua da, besteak beste, hizkuntza gutxiagotuak biziberritzeko asmoz, hezkuntzan murgiltze ereduak legezkatzen duelako; gizarteekimeneko eskola eta ikastolen finantzaketa sendotzen duelako; hizkuntza elebiduna eskaintzen ez duten udalerriek irakaskuntza elebidunaren finantzaketan parte hartu beharko dutelako; ele bietako seinaleztapen publikoa arautzen duelako; edo hizkuntza gutxiagotuen grafia partez aintzat hartzen duelako.

Izan ere, Euskaltzaindiak uste du Frantziak zor historikoa duela hiztunen elkarte gutxituekin, luzaroan baztertuak izan baitira, euskara, bretoiera, katalana, okzitania, korsikera eta bestelako hizkuntzak baliatzen dituzten herritarrak, Frantziako Errepublikak aitortutako pertsona guztien eskubideen berdintasuna urratuz. Ondorioz, Frantziako Legebiltzarrak onartutako legea urrats garrantzitsua da, baina ez da nahikoa hizkuntza gutxiagotuak normalizatzeko egin beharreko ahaleginean. Horrela, Euskaltzaindiak Frantziako agintariei dei egiten die hizkuntza gutxiagotuak babesteko eta biziberritzeko asmoz, nazioartean indarrean dauden arauak eta emaniko gomendioak bete edota berrets ditzaten, tartean, 1992ko Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna eta, 2013ko irailaren 11n, Euro-

³ Adierazpen hau euskaraz, frantsesez eta gaztelaniaz kaleratu zen. Hemen euskarazkoa argitaratu dugu.

pako Parlamentuak onetsitako Desagertzeko arriskuan dauden Europako hizkuntzei eta Europar Batasuneko hizkuntza-aniztasunari buruzko txostena.

Inguruabar horretan, Euskaltzaindiak kezka ikusten du Frantziako Asanblea Nazionaleko hiruretan hogeita hamar diputatuk, onartu berri den legearen irismena murrizteko asmoz, Frantziako Kontseilu Konstituzionalean aurkeztutako helegitea, kolokan jar eta muga baitezake, besteak beste, hizkuntza gutxiagotuak biziberritzeko ezinbestekoa den murgiltze eredia, Ipar Euskal Herrian, Okzitania, Korsikan, Britainian eta abarretan. Ondorioz, Euskaltzaindiak bat egiten du hizkuntza gutxiagotuen, kulturen eta aniztasunaren alde lanean ari diren guztiekin, bereziki elkarte eta erakundeen ahaleginarekin, garrantzitsua baita elkartzea, indarrak batzea eta ahaleginak bizkortzea, hizkuntza gutxiagotuak aitzinatu, biziberritu eta normalizatu ahal izan daitezen.

61.a
EUSKARA DANTZARA, PLAZARA... MUNDURA!⁴

XXVI. Jagon Jardunaldia prestatzeari ekin zionean, Euskaltzaindiko Sustapen batzordeak ikusgarritasuna eman nahi izan zien Nafarroako hezkuntzan euskararen ezagutza eta erabilera sustatzeko abian diren esperientzia batzuei, eskola barneko lanean, bai eta eskolaz kanpokoan ere, besteak beste, aitortza modura. Bistan denez, jardunaldiotan aztertutakoak ez dira dauden guztiak, Nafarroako hezkuntzako eragileak etenik gabe ari baitira berrikuntzan, euskara eta euskal kultura biziberritzeko ahalegin kolektibo saiatuan, beste hizkuntza batzuen ezagutza ere segurtatzen dutela.

Ezagunak dira euskara ardatz duen hezkuntza sistemaren alde Euskaltzaindiak hainbatetan egin dituen deiak eta, orobat, norabide horretan erakutsi duen engaiamendua. Hala berean, zenbaitetan aipatu da eskola ez dela nahikoa, hizkuntza biziberritzeko ahalegin hori ez baita bide bakarrekoa. Gaurkoan ikusi ahal izan dugu hori! Euskarak eremu ez-formalak (jostalekua, karrika, aisialdia, kultura, kirola, lan-mundua eta abar) behar baititu hitzunak ohikotasunez euskaraz bizi daitezen! Euskara biziberritzearen azken xedea euskaraz arrunki bizitzea baita!

Bi-biak behar ditu euskarak, eskola barneko eta eskolaz kanpoko jardun indartsua; ahalegin hori ez doa inoren kontra, denon mesederako da eta. Ezagutzak aberasten gaitu, aukera berriak irekitzen ditu, bizikidetzan eta gizartearen kohesioan ekarpena egiten du. Ezagutzen ez denak, aldiz, mugatzen gaitu eta ikuspegia eskasten!

Hartara, bizi garen mundu globalizatu honetan, hizkuntzak jakiteak aukera berriak ireki ohi dizkigu, betiere, geure-geurea denari uko egin eta bazterrean utzi gabe. Horrela, Euskaltzaindiak eskertu nahi du hezkuntzaren arloan euskara biziberritzeko egin den ahalegin berebizikoa, aspalditik datorrena eta iturri anitzetatik elikatu dena. Orobat, eskertu nahi du gurasoen eginahala eta dei egin nahi die euskara ardatz duten eredu aldeko apustu sendoa egiten segi dezaten. Nafarroako herri-erakunde guztiei ere dei egin nahi die Euskaltzaindiak, gurasoen nahiari baikortasunez erantzun diezaioten eta euskara biziberritzearen aldeko engaiamendua

⁴ Adierazpen hau euskaraz eta gaztelaniaz kaleratu zen. Hemen euskarazkoa argitaratu dugu.

berrets eta indar dezaten. Era berean, bat egin dezagun denok behinola euskaraz, gaztelaniaz eta frantsesez zekien Bernart Etxepare idazle nafarrak 1545ean egingdako aldarrikapenarekin; eraman dezagun euskara dantzara, plazara eta mundu osora.

Iruñean, Kondestablearen Jauregian, 2021eko azaroaren 19an.